

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง หลักนิติธรรมกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้หนีภัยจากการสู้รบ

จัดทำโดย นายธนาคม จงจิระ
รหัส ๖๒๐๗๑๕

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๗
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้หนีภัยจากการสู้รบ

นายธนาคม จงจิระ^๑

บทนำ

เมื่อเกิดมหันตภัย การประหัตประหาร และสงคราม ที่ไม่ว่าจะเกิดที่ใด ต่างก่อเกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล และสิ่งที่เกิดตามมาอีกประการหนึ่งก็คือ ประชากรที่จำเป็นต้องอพยพย้ายถิ่นฐานจากบ้าน จากประเทศของตน ไปสู่สถานที่ที่ปลอดภัยและมั่นคงกว่า และในที่สุดได้กลายเป็นผู้หนีภัยจากการสู้รบ (Displaced person from fighting) ซึ่งประเทศไทยได้จัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวตามเส้นแนวชายแดนไทย - เมียนมา ทั้งหมด ๙ แห่ง ใน ๔ จังหวัด ผู้หนีภัยจากการสู้รบกว่า ๘๗,๖๑๓ คน^๑ ในปัจจุบัน เพื่อรองรับและมอบสิทธิขั้นพื้นฐานให้กับผู้หนีภัยจากการสู้รบเพื่อรอดำเนินการส่งไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม ซึ่งมีความพร้อมในการรับผู้ลี้ภัยอยู่ก่อนแล้ว และการส่งกลับไปยังมาตุภูมิ เมื่อสถานการณ์ในประเทศเมียนมาปลอดภัย และพร้อมสำหรับผู้หนีภัยจากการสู้รบ ให้ได้ใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ได้รับสิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ในการนี้ สิ่งหนึ่งที่เป็นนัยสำคัญคือการพิจารณาหลักการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ทุกหมู่เหล่า ในต่างรัฐหลายประเทศ ย่อมต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมาย หลักเกณฑ์ และกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันในทุกสังคม ซึ่งจะต้องมีผู้ปกครองและผู้อยู่ภายใต้การปกครอง ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน โดยสิทธิของคนแต่ละคนนั้น จะต้องถูกบัญญัติไว้ให้เกิดการยอมรับในกฎเกณฑ์ จึงเป็นที่มาของกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดความสงบสุข ด้วยหลักการที่เรียกว่า “หลักนิติธรรม” ซึ่งจะเป็นเสมือนแนวทางในการบริหารประเทศตามหลักกฎหมายภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้หนีภัยจากการสู้รบจากประเทศเมียนมา ซึ่งเข้ามาพักพิงอาศัยอยู่ในประเทศไทยชั่วคราวนั้น จำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ถึงความถูกต้อง และเหมาะสมทั้งตามหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันของทุกคนในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี สงบสุขและยั่งยืนต่อไป

^๑ นายธนาคม จงจิระ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงมหาดไทย

^๑ UNHCR The UN Refugee Agency. “จำนวนผู้ลี้ภัยในประเทศไทย”. [ออนไลน์]. เว็บไซต์ : www.unhcr.or.th. (สืบค้นข้อมูล: ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒).

หลักวิชาการและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

๑. หลักนิติธรรม

เพื่อให้สังคมที่สงบสุข เป็นสังคมการอยู่ร่วมกันในอุดมคติอันเป็นที่พึงปรารถนาของมนุษย์ทุกคนจึงมีการพยายามแสวงหาและสร้างหลักการต่าง ๆ และสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดของการบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตย นั่นก็คือ การบริหารประเทศโดยยึดกฎหมายเป็นหลักและประชาชนจะต้องได้รับหลักประกันในสิทธิเสรีภาพว่ารัฐจะไม่ล่วงล้ำหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนสิทธิเสรีภาพ อีกทั้งประชาชนทุกคนจะต้องมีความเสมอภาคและได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันตามหลักนิติรัฐ และนิติธรรม ดังคำกล่าวของอริสโตเติล นักปราชญ์ชาวกรีกได้กล่าวว่า “Injustice arises when equals are treated unequally, and also when unequals are treated equally” หมายความว่าความอยุติธรรมเกิดขึ้นเมื่อคนที่เท่าเทียม ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียม และเมื่อคนที่ไม่เท่าเทียม ได้รับการปฏิบัติอันเท่าเทียมกัน^๒

โดยเนื้อหาตามหลักวิชาการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรม จะขอนำเสนอแบ่งเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

๑.๑ ที่มาของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมมาจากหลักกฎหมายของกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law) ซึ่งมีประเทศอังกฤษเป็นแม่แบบ เป็นหลักที่จำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครองไม่ให้เกินขอบเขตโดยปกครองภายใต้กฎหมาย

โดยหลักการที่คล้ายคลึงแต่ต่างที่มากับหลักนิติธรรม นั่นก็คือ หลักนิติรัฐ มาจากภาษาเยอรมันว่า Rechtsstaat เป็นหลักกฎหมายของกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ (Civil Law) ซึ่งประเทศที่อยู่บนภาคพื้นทวีปยุโรป อาทิ เยอรมัน ฝรั่งเศส สเปน อิตาลี เป็นต้น เป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย โดยมีกฎหมายโรมัน (Jus Civile) เป็นแม่แบบ โดยมีหลักว่า การบริหารปกครองรัฐหรือสังคมต้องถือกฎหมายเป็นใหญ่^๓

ซึ่งหลักนิติรัฐจะมีความหมายกว้างครอบคลุมมากกว่าหลักนิติธรรม โดยจะมีความหมายรวมถึงหลักดังต่อไปนี้

- ๑) หลักการแบ่งแยกอำนาจ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ
- ๒) หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยบทบัญญัติของกฎหมาย
- ๓) หลักความชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตุลาการและองค์กรฝ่ายปกครอง ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือมีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด
- ๔) หลักความชอบด้วยกฎหมาย ในเนื้อหาของกฎหมายนั้น จะต้องมีความชอบในเนื้อหาที่มีหลักประกันความเป็นธรรมแก่ประชาชน

^๒ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. หลักนิติธรรมคืออะไร? โดย โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. [ออนไลน์].

เว็บไซต์ : https://www.matichon.co.th/columnists/news_48334. (สืบค้นข้อมูล: ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒).

^๓ รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐.

- ๕) หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา
- ๖) หลักการไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด ซึ่งเป็นหลักในทางกฎหมายอาญา
- ๗) หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ
โดยหลักนิติธรรมกับหลักนิติรัฐมีความคล้ายคลึงกัน ๒ ประการ คือ
- ๑) ถ้าไม่มีกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่มีอำนาจกระทำการใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะถ้าดำเนินการไปแล้วอาจกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- ๒) หลักที่ว่า เมื่อกฎหมายกำหนดขอบเขตไว้เช่นใด ฝ่ายปกครองก็ใช้กฎหมายไปตามขอบเขตนั้น จะใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้^๒

๑.๒ ความหมายและสาระสำคัญของหลักนิติธรรม

จากแนวคิดในการจำกัดอำนาจของรัฐผู้ปกครอง ไปสู่การคุ้มครองสิทธิของผู้คนในรัฐ นำไปสู่หลักนิติธรรม (The Rule of Law) อันมีนักนิติศาสตร์ทั้งไทยและต่างประเทศ ได้อธิบายถึงหลักนิติธรรมไว้อย่างกว้างขวาง อาทิ

ศาสตราจารย์ เอ วิ ไดซี่ (Dicey) แห่งมหาวิทยาลัยอ็อกฟอร์ด ได้อธิบายว่า “หลักนิติธรรมจะต้องสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความมีอำนาจสูงสุดของรัฐสภาและหลักนิติธรรมย่อมมีเนื้อหาสาระที่สำคัญ คือ บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด ย่อมตกอยู่ภายใต้กฎหมายปกติธรรมดาของแผ่นดิน ซึ่งธรรมดาทั้งหลายจะเป็นผู้รักษาไว้ซึ่งกฎหมายดังกล่าว” และหากนำมาอธิบายและให้ความหมายของหลักนิติธรรมไว้มีสาระสำคัญ ๓ ประการ คือ^๓

๑) บุคคลจะถูกลงโทษก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นทำผิดกฎหมายและกฎหมายนั้นต้องตราขึ้นโดยถูกต้อง ก่อนจะถูกลงโทษต้องฟ้องคดีให้ศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษาไม่ใช่ตั้งศาลพิเศษมาพิจารณาพิพากษา

๒) บุคคลทุกคนในแผ่นดินย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย ไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือกฎหมาย ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นบุคคลชั้นสูงขนาดนายกรัฐมนตรี หรือเป็นบุคคลชั้นต่ำเพียงแค่พลตำรวจหรือคนเก็บภาษีอากร

๓) บุคคลทุกคนต้องมีสิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์และมีเสรีภาพที่จะประชุมปรึกษาหารือกัน

ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรีวิเชียร ได้อธิบายว่า “หลักนิติธรรม หมายถึง หลักการแห่งกฎหมายที่เหตุทวนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิและเสรีภาพ แห่งมนุษยชนทุกแห่งทุกมุม โดยมุ่งประสงค์ให้รัฐต้องให้ความอารักขาคุ้มครองมนุษยชน ให้พ้นจากลัทธิตหาราชและหากมีข้อพิพาทใด ๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะระหว่างรัฐกับเอกชนหรือระหว่างเอกชนกับเอกชน ศาลสถิตยุติธรรมเท่านั้นที่มีอิสระและเด็ดขาดในการตัดสินข้อพิพาทนั้นตามกฎหมายบ้านเมือง”

ศาสตราจารย์วิกรม เมลานันท์ ได้ให้ความหมายว่า “หลักนิติธรรม คือ ยอดของหลักในการออกกฎหมาย หรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายว่า จะต้องไม่เป็นการใช้อิทธิพล หรือตามอารมณ์ชอบ หรือตามอำเภอใจ แต่จะต้องเป็นกฎหมาย หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยทำนองคลองธรรม”

^๓ จรัญ โฆษณานันท์, นิติปรัชญา, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), ๓๕๖.

ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้ให้ความหมายว่า หลักนิติธรรม ศุภนิติธรรม นิติรัฐ ไม่ใช่การปกครองโดยกฎหมาย หลักนิติธรรมเป็น “จริยธรรมของกฎหมาย” (Morality of Law) ที่เป็นกระแสความคิดที่ต้องการเห็นกฎหมายและการใช้กฎหมายในสังคมมนุษย์ถูกต้องและเที่ยงธรรม โดยมีองค์ประกอบของหลักนิติธรรม ๔ ประการ คือ

๑) องค์ประกอบด้านสาระ (Substantive rule of law) หมายถึง หลักความเสมอภาคทางกฎหมาย

๒) องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Procedural rule of law) หมายถึง รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้อำนาจภายในขอบเขตที่กฎหมายให้ไว้ ตามวิธีการ รูปแบบ เวลา และสถานที่

๓) องค์ประกอบด้านองค์กร (Institutional rule of law) หมายถึง การแบ่งแยกอำนาจและความเป็นอิสระของตุลาการ

๔) องค์ประกอบด้านเป้าหมาย หมายถึง การใช้การตีความกฎหมายและการตัดสินคดีนั้นจะต้องมุ่งสร้างคามยุติธรรมให้เกิดขึ้นโดยเที่ยงธรรม

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนากุล ได้อธิบายถึงหลักนิติธรรมไว้ว่า

๑) หลักนิติธรรม หมายถึง หลักการที่เป็นกฎกติกาของกฎหมายที่ผู้บัญญัติกฎหมายจะต้องยึดถือและ

ปฏิบัติตาม มิเช่นนั้น กฎหมายนั้นจะไม่มีสภาพเป็นกฎหมาย

แม้กฎหมายจะถูกตราขึ้นโดยชอบด้วยหลักนิติธรรมแล้ว การบังคับใช้และการตีความกฎหมายนั้น จะต้องกระทำภายในกรอบของหลักนิติธรรมด้วย จึงจะถือว่าเป็นการใช้กฎหมายและอำนาจโดยชอบธรรม

๒) หลักนิติธรรม มิใช่หลักยุติธรรมตามกฎหมาย ซึ่งยึดถือบทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นหลัก ใช้กฎหมายเป็นยุติ โดยมีได้คำนึงถึงกฎ กติกา ของกฎหมายนั้นเลย

๓) หลักนิติธรรมมีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกับหลักกฎหมายธรรมชาติที่สังคมยึดถือร่วมกันอยู่ เช่น หลักยุติธรรม (Principle of Natural Justice) หลักความชอบธรรม (Righteousness) และเพื่อประโยชน์สุขมหาชน (Public Interests) เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป หลักนิติธรรม หมายถึง ความเป็นธรรมทางกฎหมาย อันมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ชั้นใด ทุกคนต้องมีความเสมอภาคกัน ภายใต้การบริหารประเทศตามหลักกฎหมาย โดยจะต้องยึดถือและปฏิบัติตาม ซึ่งมีหลักการสำคัญในการปฏิบัติตามหัวข้อต่อไป

๑.๓ หลักการสำคัญของหลักนิติธรรม

ความเห็นทางกฎหมายของนักกฎหมายไทยและต่างประเทศ สรุปหลักการสำคัญของหลักนิติธรรมไว้ ดังนี้

๑) สิทธิเสรีภาพเป็นเรื่องแดนอิสระของมนุษย์ที่กฎหมายจะเข้าไปแทรกแซงไม่ได้

๒) ประชาชนอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาคและได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างทัดเทียมกัน

- ๓) ฝ่ายบริหารต้องบริหารภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายและต้องเคารพ ปฏิบัติตามกฎหมาย
- ๔) การปกครองประชาชนต้องยึดกฎหมายเป็นใหญ่ ทั้งนี้ กฎหมายนั้นจะต้องเป็นกฎหมายที่ยุติธรรม
- ๕) ศาลเป็นสถาบันที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน
- ๖) ยึดหลักความเป็นอิสระของตุลาการ
- ๗) ส่งเสริมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรมปราศจากการแทรกแซงของฝ่ายบริหารหรือกลุ่มอิทธิพลเพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แท้จริงของประชาชน
- ๘) ส่งเสริมและสนับสนุนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย
- ๙) ส่งเสริมและคุ้มครองหลักแห่งการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- ๑๐) ส่งเสริมและพัฒนากฎหมายเพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม
- ๑๑) ไม่มีบุคคลใดอยู่เหนือกฎหมาย

๑.๔ กฎหมายรัฐธรรมนูญไทยภายใต้หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมได้รับการบัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๘ ของไทย โดยวางกรอบให้ทุกองค์กร และบุคลากรทุกองค์กรต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม^๕

ปัจจุบันยังคงเจตนารมณ์ในหลักนิติธรรมปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ในหมวดหนึ่ง บททั่วไปซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ มีข้อความดังนี้ คือ^๖

“มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม”

เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม (The Rule of Law) การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องอยู่บนพื้นฐานของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีความเป็นธรรม สามารถอธิบายและให้เหตุผลได้ และจะใช้อำนาจรัฐโดยปราศจากบทบัญญัติแห่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับนั้นมิได้

๑.๕ หลักนิติธรรมภายใต้หลักสิทธิมนุษยชนสากล

ด้วยเหตุตามคำอารัมภบทของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ว่า การยอมรับศักดิ์ศรีประจำตัว และสิทธิซึ่งเสมอกันของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษย์เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในพิภพ ซึ่งการเมินเฉย และดูหมิ่นเหยียดหยามสิทธิมนุษยชนได้ก่อให้เกิดความโหดร้ายทารุณ ซึ่งได้กระทบกระเทือนต่อมโนธรรมของมนุษยชาติ รวมทั้งมีเสรีภาพ

^๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓

^๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓

จากความกลัวและความต้องการ และด้วยเหตุไม่พึงประสงค์ให้มนุษย์ต้องถูกบีบบังคับให้หาทางออก โดยการกบฏต่อพระราชและการกดขี่ อันเป็นที่พึงแห่งสุดท้าย จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม

ดังนั้นเพื่อให้รัฐสมาชิกแห่งสหประชาชาติบรรลุการส่งเสริมการเคารพและการยึดถือสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐานโดยสากล สมัชชาแห่งสหประชาชาติจึงได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๙๑ ซึ่งถือเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ในการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกของโลก และเป็นพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบัน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงถือได้ว่าเป็นมาตรฐานที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้ร่วมกันจัดทำเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนทั่วโลก ทั้งนี้ ประเทศไทยเป็นหนึ่งใน ๔๘ ประเทศแรกที่ลงคะแนนเสียงร่วมรับรองปฏิญญาดังกล่าวในการประชุมดังกล่าว ซึ่งจัดขึ้น ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยมีใจความสำคัญตามข้อระบุในปฏิญญาดังต่อไปนี้ทั้งหมด ๓๐ ข้อ ดังนี้ คือ^๗

ข้อ ๑ มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ ต่างในตนมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญานแห่งภราดรภาพ

ข้อ ๒ ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าชนิดใด อาทิ เชื้อชาติ พื้นเพทางชาติหรือสังคม การเกิดหรือสถานะอื่น นอกจากนี้จะไม่มีการแบ่งแยกบนพื้นฐานใด ๆ ของดินแดนที่บุคคลสังกัด

ข้อ ๓ ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งบุคคล

ข้อ ๔ บุคคลใดจะตกอยู่ในความเป็นทาสหรือสถานะจำยอมไม่ได้ ทั้งนี้ ห้ามความเป็นทาสและการค้าทาสทุกรูปแบบ

ข้อ ๕ บุคคลจะถูกระงับการทรมานหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีมิได้

ข้อ ๖ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับทุกแห่งหนว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย

ข้อ ๗ ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใดและการยุยงให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ ๘ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอันมีประสิทธิผลจากศาลที่มีอำนาจแห่งรัฐต่อการกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ ๙ บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศตามอำเภอใจมิได้

ข้อ ๑๐ ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใด

ข้อ ๑๑ ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย

^๗ กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน *Universal Declaration of Human Rights*, (กรุงเทพฯ : กรมองค์การระหว่างประเทศ, ๒๕๕๑)

และบุคคลใดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญา อันเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใด อันมิได้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นไม่ได้ และจะกำหนดโทษที่หนักกว่าที่บังคับใช้ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้เช่นกัน

ข้อ ๑๒ บุคคลจะถูกแทรกแซงตามอำเภอใจในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัย หรือการสื่อสาร หรือจะถูกลบลู่เกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกแซงสิทธิหรือการลบลู่ดังกล่าวนี้

ข้อ ๑๓ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการเคลื่อนย้ายและการอาศัยภายในพรมแดนของแต่ละรัฐ และทุกคนมีสิทธิที่จะออกนอกประเทศใด รวมทั้งประเทศของตนเอง และสิทธิที่จะกลับสู่ประเทศตน

ข้อ ๑๔ ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวง และที่จะได้ที่พักภัยในประเทศอื่นจากการประทัดประหาร โดยสิทธินี้จะยกขึ้นกล่าวอ้างกับกรณีที่มีการดำเนินคดีที่เกิดขึ้นโดยแท้ จากความผิดที่มีใช้ทางการเมืองหรือจากการกระทำอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติมิได้

ข้อ ๑๕ ทุกคนมีสิทธิในสัญชาติหนึ่ง โดยบุคคลใดจะถูกเพิกถอนสัญชาติของตนตามอำเภอใจ หรือถูกเพิกถอนสัญชาติของตนตามอำเภอใจ หรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของตนไม่ได้

ข้อ ๑๖ บรรดาชายและหญิงที่มีอายุครบบริบูรณ์แล้ว มีสิทธิที่จะสมรสและสร้างครอบครัวโดยปราศจากการจำกัดใด อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา ต่างย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการสมรส ระหว่างการสมรส และในการขาดจากการสมรส ซึ่งการสมรสจะกระทำโดยความยินยอมอย่างอิสระและเต็มใจของผู้ที่จะเป็นคู่สมรสเท่านั้น

ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคม และย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

ข้อ ๑๗ ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินของตนเอง และโดยร่วมกับผู้อื่น บุคคลใดจะถูกเอาทรัพย์สินไปจากตนตามอำเภอใจไม่ได้

ข้อ ๑๘ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา ทั้งนี้ สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อของตนในการสอน การปฏิบัติ การสักการบูชาและการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังหรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และในที่สาธารณะหรือส่วนบุคคล

ข้อ ๑๙ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก ทั้งนี้ สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกแซงและที่จะแสวงหา รับ และส่งข้อมูลข่าวสารและข้อคิดผ่านสื่อใด และโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน

ข้อ ๒๐ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการชุมนุมและการสมาคมโดยสันติ และไม่อาจถูกบังคับให้สังกัดสมาคมหนึ่งได้

ข้อ ๒๑ ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตนโดยตรง หรือผ่านผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งโดยอิสระ มีสิทธิเข้าถึงการบริการสาธารณะในประเทศตนโดยเสมอภาค

โดยเจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นพื้นฐานแห่งอำนาจการปกครอง ทั้งนี้เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งต้องเป็นการออกเสียงอย่างทั่วถึงและเสมอภาค และต้องเป็นการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระในทำนองเดียวกัน

ข้อ ๒๒ ทุกคนในฐานะสมาชิกของสังคม มีสิทธิในหลักประกันทางสังคม และย่อมมีสิทธิในการบรรลุสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันจำเป็นยิ่งสำหรับศักดิ์ศรีของตน และการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ผ่านความพยายามของรัฐและความร่วมมือระหว่างประเทศและตามการจัดการและทรัพยากรของแต่ละรัฐ

ข้อ ๒๓ ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงานโดยอิสระ ในเงื่อนไขที่ยุติธรรมและเอื้ออำนวยต่อการทำงาน และในการคุ้มครองต่อการว่างงาน โดยมีสิทธิที่จะได้รับค่าจ้างที่เท่าเทียมกันสำหรับงานที่เท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด รวมถึงสิทธิในการที่จะได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเอื้ออำนวยต่อการประกันความเป็นอยู่อันควรค่าแก่ศักดิ์ศรีของมนุษย์สำหรับตนเองและครอบครัว และหากจำเป็นก็จะได้รับการคุ้มครองทางสังคมในรูปแบบอื่นเพิ่มเติมด้วย นอกจากนี้มีสิทธิที่จะจัดตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อความคุ้มครองผลประโยชน์ของตน

ข้อ ๒๔ ทุกคนมีสิทธิในการพักผ่อนและการผ่อนคลายยามว่าง รวมทั้งจำกัดเวลาทำงานตามสมควร และวันหยุดเป็นครั้งคราวโดยได้รับค่าจ้าง

ข้อ ๒๕ ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของ ตนและของครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลสุขภาพทางการแพทย์ และบริการสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในหลักประกันยามว่างงาน เจ็บป่วย พิกการ หมาย เวชชรา หรือปราศจากการดำรงชีพอื่นในสภาพแวดล้อมนอกเหนือการควบคุมของตน

นอกจากนี้มารดาและเด็กมีสิทธิที่จะรับการดูแลสุขภาพและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ ไม่ว่าเด็กจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน

ข้อ ๒๖ ทุกคนมีสิทธิในการศึกษาอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาภาคบังคับและขั้นพื้นฐาน การศึกษาด้านวิชาการและวิชาชีพจะต้องเปิดเป็นการทั่วไป และการศึกษาระดับสูงขึ้นไปจะต้องเข้าถึงได้อย่างเสมอภาคสำหรับทุกคนบนพื้นฐานของคุณสมบัติความเหมาะสม ทั้งนี้ผู้ปกครองมีสิทธิเบื้องต้นที่จะเลือกประเภทการศึกษาที่จะให้แก่บุตรของตน

โดยการศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และการเสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐาน การศึกษาจะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ขันติธรรม และมิตรภาพระหว่างประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติ หรือศาสนาทั้งหมด และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติ เพื่อการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

ข้อ ๒๗ ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมโดยอิสระในชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่จะผลิตเพื่อกับศิลปะ และมีส่วนในความรุดหน้า และคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางจิตใจและทางวัตถุ อันเป็นผลจากประดิษฐ์กรรมใดทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรมซึ่งตนเป็นผู้สร้าง

ข้อ ๒๘ ทุกคนย่อมมีสิทธิในระเบียบทางสังคมและระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นกรอบให้บรรลุสิทธิและอิสรภาพที่กำหนดไว้ในปฏิญยานี้อย่างเต็มที่

ข้อ ๒๙ ทุกคนมีสิทธิระเบียบทางสังคมและระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นกรอบให้บรรลุสิทธิและอิสรภาพ จะกระทำได้ก็แต่ในชุมชนเท่านั้น โดยในการใช้สิทธิและอิสรภาพของตนจะต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัด เพียงเท่าที่มีกำหนดไว้ตามกฎหมายเท่านั้น เพื่อวัตถุประสงค์ของการได้มาซึ่งการยอมรับ การเคารพสิทธิและอิสรภาพอันควรของผู้อื่น และเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการอันสมควรทางด้าน

ศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย โดยสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้อาจใช้ขัดต่อวัตถุประสงค์ และหลักการของสหประชาชาติไม่ว่าในกรณีใด

ข้อ ๓๐ ไม่มีบทใดในปฏิญญานี้ ที่อาจตีความได้ว่า เป็นการให้สิทธิใดแก่รัฐ กลุ่มคน หรือบุคคลใดในการดำเนินกิจกรรมใด หรือกระทำการใด อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพใดที่กำหนดไว้ ณ ที่นี้

จากเนื้อความในปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมรับรองไว้ข้างต้น แล้วนั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของมนุษย์ เพื่อความสุขสงบของประชาชนในสังคมโดยรวม ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนจะต้องได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม อันจะต้องมีความเป็นธรรมทางกฎหมาย มุ่งเน้นที่จะคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ชนชั้นใด ทุกคนต้องมีความเสมอภาคกัน ภายใต้การบริหารประเทศตามหลักกฎหมาย ซึ่งจะเป็หลักแนวคิดสำคัญในการสร้างแนวทางปฏิบัติกับบุคคลทุกหมู่เหล่าทุกกรณี ทั้งประชาชนในประเทศ และต่างประเทศ รวมถึงผู้หนีภัยจากการสู้รบจากประเทศเมียนมาสู่ประเทศไทยด้วยเช่นกัน

๒. ผู้หนีภัยจากการสู้รบ

“ผู้หนีภัยจากการสู้รบ” (Displaced Person from Fighting) เป็นคำที่สภาความมั่นคงแห่งชาติ และกระทรวงมหาดไทยร่วมกำหนดให้เรียกผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสู้ระหว่างทหารเมียนมากับกองชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา^๔ ซึ่งแม้ว่าผู้ที่อพยพเข้ามาเป็นกลุ่มใหญ่ในระยะแรก บางส่วนมีลักษณะเป็นผู้ย้ายถิ่น (Migrants) ผู้อพยพ (Displaced Person) หรือบางส่วนเป็นผู้ลี้ภัย (Refugee) ตามความหมายที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา ค.ศ. ๑๙๕๑ คือเป็นผู้อพยพเข้ามาในประเทศไทยเพราะภัยสงครามหรือความกลัวจะถูกประหารชีวิต การถูกกดขี่ข่มเหงอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ (กะเหรี่ยง) ศาสนา (คริสต์ พุทธ อิสลาม) สัญชาติ การเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมนิยมหรือแนวความคิดทางการเมือง (สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง) และรัฐบาลเมียนมาเอง ก็ไม่ยอมรับว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นพลเมืองเมียนมา แต่เห็นว่าเป็นบุคคลนอกกฎหมายที่เป็นศัตรูของชาติเมียนมา

ซึ่งจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพม่าตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ที่เกิดการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับกองกำลังชนกลุ่มน้อย ที่มีฐานที่ตั้งตลอดแนวชายแดนไทย - เมียนมา ซึ่งต่อมาทหารเมียนมาสามารถยึดฐานที่มั่นของชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นฐานปฏิบัติการของกะเหรี่ยงในพื้นที่ตรงข้าม อ.ท่าสองยาง จังหวัดตากได้ จึงทำให้ชนกลุ่มน้อยต้องหลบหนีเข้ามาพักพิงในเขตประเทศไทย เพราะเกรงว่าจะไม่ปลอดภัย ซึ่งบริเวณเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างทั้งสองพื้นที่ดังกล่าวนี้ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าและภูเขา จึงยากต่อการควบคุมและคัดกรองของรัฐบาลไทย โดยเป็นชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยงราว ๑๘,๐๐๐ คน หลังจากการนั้นก็มีราษฎรกะเหรี่ยง มอญ คะยา ที่อาศัยอยู่บริเวณแนวชายแดนด้านตรงข้าม อ.พบพระ อ.แม่สอด อ.แม่ระมาด อ.ท่าสองยาง จังหวัดตาก อ.สบเมย อ.แม่สะเรียง อ.ขุนยวม อ.เมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อ.สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ก็พากันหลบหนีเข้ามาในเขตไทยเป็นระยะ เมื่อถูกทหารเมียนมาเข้าโจมตีฐาน

^๔ กระทรวงมหาดไทย, กองการต่างประเทศ, ผู้แปล, ข้อเสนอแนะการใช้ถ้อยคำให้ตรงกันเพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์. (กรุงเทพฯ : กองการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๒).

ปฏิบัติการกองกำลังชนกลุ่มน้อย^๙ ซึ่งสถานการณ์ผู้หนีภัยจากการสู้รบที่เข้ามาพักพิงในเขตประเทศไทยในปัจจุบันมีจำนวนกว่า ๙๗,๖๑๓ คน^{๑๐}

๒.๑ การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับผู้หนีภัยจากการสู้รบของไทย

รัฐบาลไทยมีนโยบายในการจัดพื้นที่เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุม เพราะในระยะแรกของการเข้ามาในประเทศไทยของผู้อพยพสัญชาติกะเหรี่ยงบางส่วน อาศัยความสัมพันธ์อันดีกับคนไทยกะเหรี่ยงตามแนวชายแดน ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานกับญาติพี่น้องบ้างหรือตั้งถิ่นฐานอยู่ตามป่า ในช่วงแรก รัฐบาลไทยอาศัยการออกบัตรสีประจำตัวผู้พลัดถิ่นสัญชาติเมียนมา จนเมื่อมีการเข้ามาเพิ่มขึ้นของผู้อพยพ จึงมีการจัดการพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อรองรับจำนวนผู้อพยพที่เพิ่มมากขึ้น

ดังนั้นเมื่อมีการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย รัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทย จึงได้กำหนดสถานภาพของกลุ่มบุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยด้วยสาเหตุของการสู้รบระหว่างรัฐบาลเมียนมาและกองกำลังชนกลุ่มน้อยนี้ว่า “ผู้หนีภัยจากการสู้รบ” (Displaced Persons from Fighting) และกำหนดว่าเป็นผู้เข้ามาเองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Illegal Entrant) ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๑๗^{๑๑} ทั้งนี้คณะรัฐมนตรีไม่เคยมีมติคณะรัฐมนตรีผ่อนผันให้ผู้หนีภัยจากการสู้รบพักอาศัยอยู่เป็นการชั่วคราวตามมาตรา ๑๗ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มีเพียงสภาความมั่นคงแห่งชาติ และแนวทางปฏิบัติที่ผ่อนปรนให้อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับเมื่อเหตุการณ์การสู้รบยุติลง ซึ่งมีมติของสภาความมั่นคงแห่งชาติไม่ถือว่าเป็นกฎหมาย ดังนั้น หากผู้หนีภัยจากการสู้รบลักลอบออกนอกพื้นที่ควบคุม จะถูกจับกุมดำเนินคดีข้อหาเป็นบุคคลต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง^{๑๒}

ผู้หนีภัยจากการสู้รบเหล่านี้ จึงไม่มีฐานะเป็นผู้อพยพหรือผู้ลี้ภัย (Refugee) เนื่องจากผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวพม่ายังไม่ตัดขาดจากสัญชาติเดิม ยังสามารถกลับมาตุภูมิได้เมื่อเหตุการณ์ความขัดแย้งสงบลง อีกทั้งยังถือว่าผู้หนีภัยจากการสู้รบที่เข้ามาแสวงหาที่พำนักในประเทศไทยเป็นผู้เข้าประเทศโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่เนื่องจากมีผู้หนีภัยจากการสู้รบเป็นจำนวนมากและสาเหตุของการหลบหนี ที่เกี่ยวข้องกับหลักศีลธรรมและหลักมนุษยธรรม

โดยรัฐบาลไทยยินยอมให้อยู่ในอาณาเขตประเทศไทยได้ และยอมให้องค์การระหว่างประเทศและองค์กรเอกชนต่าง ๆ เข้าไปช่วยเหลือดูแล โดยมีข้อผ่อนผันและเงื่อนไขเกี่ยวกับผู้หนีภัยจากการสู้รบนี้ ๓ ประการคือ

๑) ยอมให้อยู่ในอาณาเขตประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราว เมื่อผู้หนีภัยจากการสู้รบข้ามชายแดนเข้ามา ประเทศไทยจะอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือให้ที่พักพิงชั่วคราวในพื้นที่ปลอดภัยบนพื้นฐานของหลักมนุษยธรรม

^๙ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า. (กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์, ๒๕๔๐).

^{๑๐} UNHCR The UN Refugee Agency. จำนวนผู้ลี้ภัยในประเทศไทย. [ออนไลน์]. เว็บไซต์ : www.unhcr.or.th. (สืบค้นข้อมูล: ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒).

^{๑๑} กระทรวงมหาดไทย , “หนังสือด่วนมาก ที่ มท ๐๒๐๕.๓/๗๘๐๔ เรื่อง ทหารเรือแนวทางปฏิบัติต่อผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวพม่า,” ๒๙ มิถุนายน ๒๕๔๓.

^{๑๒} ประกิจ กัญยาบาล. ปัญหาผู้อพยพในประเทศไทย: ศึกษาอดีต ปัจจุบัน เพื่ออนาคต. (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๔๐ - ๒๕๔๑).

๒) ผู้หนีภัยจากการสู้รบดังกล่าวนี้ ต้องอยู่ในพื้นที่ที่ประเทศไทยจัดให้เท่านั้นและสถานที่นั้น เป็นเพียงพื้นที่พักพิงชั่วคราว (Temporary Shelter) มิใช่ศูนย์อพยพ (Refugee Camp)

๓) เมื่อการสู้รบในประเทศของตนสิ้นสุดลงหรือเมื่อภาวะความไม่สงบ ความไม่ปลอดภัย ดังกล่าวผ่านพ้นไป ผู้หนีภัยจากการสู้รบต้องเดินทางกลับประเทศของตนทันที โดยฝ่ายไทยจะเป็นผู้ อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือให้เดินทางกลับประเทศด้วยความปลอดภัยและอย่างมีเกียรติ

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nation High Commissioner for Refugee - UNHCR) ได้ให้คำอธิบาย “ผู้ลี้ภัย” ว่าเป็น ผู้ที่ต้องตกเป็นผู้รับเคราะห์ตามอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ปี ค.ศ. ๑๙๕๑ และพิธีสารต่อท้ายปี ค.ศ. ๑๙๖๗ ซึ่งได้นิยาม ว่าผู้ลี้ภัยเป็นบุคคลที่มีความหวาดกลัวที่น่าเชื่อถือได้ว่า จะถูกประหัตประหารด้วยเหตุผลทางด้านเชื้อ ชาติ ศาสนา สัญชาติ การเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมหรือมีแนวความคิดทางการเมือง ซึ่งอยู่นอก ประเทศที่ตนถือสัญชาติ และไม่สามารถหรือเนื่องจากความหวาดกลัว จึงไม่เต็มใจที่จะอยู่ภายใต้ความ ค้ำครองของประเทศนั้น^{๑๓}

ในกรณีของผู้ลี้ภัยเกิดจากสถานการณ์การอพยพที่เกิดขึ้นในหลายภูมิภาคทั่วโลก จึงมีการตกลงยอมรับอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยในการประชุม ณ กรุงเจนีวา ค.ศ. ๑๙๕๑ ซึ่งเท่ากับว่า ประเทศสมาชิกได้ยอมรับสถานภาพของผู้ลี้ภัยแล้วนั่นเอง โดยในระยะแรกได้นำบทบัญญัตินี้มาใช้ บังคับเฉพาะผู้ลี้ภัยในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อนวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๕๑ แต่ต่อมามีการขยาย ขอบเขตการดำเนินงานตามอนุสัญญา ค.ศ. ๑๙๕๑ ออกไปอีก โดยมีพิธีสารต่อท้ายเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๗^{๑๔} ทำให้ผู้ลี้ภัยที่เกิดขึ้นใหม่ทุกประเทศสามารถได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาฉบับนี้ได้ไม่ จำกััดเวลา โดยได้กำหนดคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ลี้ภัยไว้ ๔ ประการ ดังนี้^{๑๕}

- ๑) บุคคลเหล่านั้นอยู่นอกประเทศอันเป็นถิ่นกำเนิด
- ๒) บุคคลเหล่านั้นไม่สามารถ หรือไม่ประสงค์ที่จะรับการปกป้องจากประเทศนั้น ๆ
- ๓) ความสามารถหรือการไม่ประสงค์ที่ว่านั้น เป็นเหตุมาจากความกลัวอย่างมีเหตุผลที่จะถูก ประหัตประหาร

๔) ความกลัวที่จะถูกประหัตประหารดังกล่าวนี้ ต้องเป็นเหตุมาจากเชื้อชาติ ศาสนา สมาชิก กลุ่มเฉพาะสังคม หรือความคิดเห็นทางการเมือง

ซึ่งในการดำเนินการแก้ไขปัญหาของภาครัฐไทย ได้ดำเนินการผ่านทางคณะกรรมการควบคุมผู้ หนีภัยจากการสู้รบจากเมียนมา ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกระดับนโยบาย โดยมีแนวทางหลักในการดำเนินการ ๓ ประการ คือ

- ๑) การควบคุมดูแลผู้หนีภัยให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนด
- ๒) การแบ่งเบาภาระของภาครัฐด้วยการส่งผู้หนีภัยจากการสู้รบไปยังประเทศที่สาม
- ๓) การพยายามแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในเมียนมา

^{๑๓} สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ. “๒๐ คำถามและคำตอบเกี่ยวกับ UNHCR”. ๑.

^{๑๔} สมพงษ์ ชุมาก และอรณี นวลสุวรรณ. ปัญหาผู้ลี้ภัยอินโดจีน : ทำที่และการปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ และองค์กรระหว่าง ประเทศ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒).

^{๑๕} Goodwin, Guy S. *The Refugee in International Law*. (Oxford : Gill-Claredon press, 1985).

โดยการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด พิจารณาสถานะของบุคคลสัญชาติเมียนมา ที่สมควรได้รับการคุ้มครองตามเงื่อนไขที่กำหนด นอกจากนี้ รัฐบาลยังมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการสกัดกั้นและป้องกันการเข้ามาใหม่ รวมทั้งปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย โดยเฉพาะกระบวนการที่มีอิทธิพลให้หมดสิ้นไป

โดยมีความคืบหน้าในการแก้ปัญหาในช่วงที่ผ่านมา พบว่า รัฐบาลเมียนมาได้จัดทำแผนรับผู้หนีภัยจากการสู้รบกลับคืนสู่ประเทศ ประกอบด้วยหลักการสำคัญที่จะดำเนินการ คือ การเก็บทุนระเบิดในพื้นที่กองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดเตรียมพื้นที่รองรับพร้อมสิ่งก่อสร้าง การจ่ายค่าเลี้ยงดูพร้อมมอบสิ่งของอุปโภค บริโภคให้เป็นเวลา ๑ ปี รวมทั้งสนับสนุนการสร้างงานเพื่อเป็นรายได้ในการครองชีพ

นอกจากนี้ยังมีการหารือทวิภาคีระหว่างรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ ซึ่งเห็นว่าสถานการณ์ในเมียนมามีพัฒนาการที่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางกลับถิ่นฐานของผู้หนีภัยจากการสู้รบ ซึ่งเมียนมายืนยันความพร้อมในการรับกลับสู่ประเทศต่อไป โดยเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑ รัฐบาลไทยและเมียนมาได้ร่วมมือกันส่งผู้หนีภัยจากการสู้รบเป็นกลุ่มที่ ๒ จำนวน ๙๓ คน กลับสู่ประเทศ ซึ่งได้ส่งผู้หนีภัยจากการสู้รบ กลุ่มที่ ๑ จำนวน ๗๑ คน กลับเมียนมาเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๙ และล่าสุดเมื่อวันที่ ๒๐ - ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ รัฐบาลไทยและรัฐบาลแห่งสหภาพเมียนมาได้ร่วมมือส่งผู้หนีภัยจากการสู้รบเป็นกลุ่มที่ ๓ จำนวน ๕๖๕ คน กลับสู่ประเทศเมียนมาบนพื้นฐานของความสมัครใจ ปลอดภัย และมีศักดิ์ศรี ซึ่งทางกระทรวงการต่างประเทศทั้งสองฝ่ายจะได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางกลับอย่างเป็นระบบและยั่งยืนต่อไป^{๑๖}

๒.๒ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้หนีภัยจากการสู้รบของรัฐบาลไทย

สิทธิด้านสถานภาพของผู้ลี้ภัยถูกกำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของผู้ลี้ภัย ค.ศ. ๑๙๕๑ แต่สิทธิในการกำหนดสถานภาพและสิทธิอื่น ๆ จะได้รับการปฏิบัติก็ต่อเมื่อรัฐให้ที่พักพิง และได้ปฏิบัติหลักมนุษยธรรม ซึ่งเป็นสิทธิเด็ดขาดของรัฐที่ให้ที่พักพิงจะพิจารณา ซึ่งประเทศที่ยอมรับผู้ลี้ภัยก็ต่อเมื่อมีเหตุอันเชื่อได้อย่างปราศจากความสงสัยว่าความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายผู้นั้นกำลังถูกคุกคามหรือไม่ได้รับความปลอดภัยในประเทศของตน^{๑๗}

สำหรับประเทศไทย ถึงแม้จะเป็นสมาชิกสหประชาชาติ แต่ไม่ได้ให้สัตยาบันภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. ๑๙๕๑ และพิธีสาร ค.ศ. ๑๙๖๗ ประเทศมีนโยบายชัดเจนในการกำหนดสถานภาพของผู้ที่ทำการอพยพเข้ามาในประเทศไทยที่เป็นกลุ่มใหญ่ที่ไม่มีสถานภาพผู้ลี้ภัยและได้เลี่ยงการใช้คำว่าผู้ลี้ภัยมาโดยตลอด ซึ่งสาเหตุสำคัญที่รัฐบาลไทยไม่ให้สถานภาพผู้ลี้ภัยต่อผู้หนีภัยจาก

^{๑๖} กระทรวงการต่างประเทศ. ข่าวสารนิตเทศ : รัฐบาลไทย – เมียนมาประสบความสำเร็จในการส่งผู้หนีภัยจากการสู้รบกลับเมียนมากลุ่มที่ ๒ กลับประเทศ. [ออนไลน์].

<http://www.mfa.go.th/main/th/news/3/6886/88966-รัฐบาลไทย--เมียนมาประสบความสำเร็จในการส่งผู้หนีภัย.html>.

(สืบค้นข้อมูล : ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒)

^{๑๗} ธารชาติ ปาลิวิทย์. “ปัญหาและลู่ทางในการคุ้มครองระหว่างประเทศต่อผู้พลัดถิ่นภายในดินแดน : ศึกษากรณีสถานการณ์พลัดถิ่นภายในดินแดนประเทศพม่า”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

การสู้รบ คือ เห็นว่าผู้หนีภัยจากการสู้รบยังไม่ได้ตัดขาดจากสัญชาติเดิม และยังสามารถส่งกลับมามตุภูมิได้ อีกทั้งยังถือว่าผู้หนีภัยจากการสู้รบที่เข้ามาแสวงหาที่พำนักในประเทศไทยเป็นผู้หลบหนีเข้าประเทศไทยมิชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ แต่เนื่องจากมีผู้หนีภัยการสู้รบโดยแท้จริง ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามหลักของศีลธรรมและมนุษยธรรม สภาความมั่นคงแห่งชาติได้เสนอให้กระทรวงมหาดไทยผ่อนผันไม่นำกฎหมายคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาใช้อย่างเคร่งครัด คงมีแต่การจำกัดบริเวณสำหรับผู้หนีภัยจากการสู้รบ ให้อยู่ในพื้นที่ที่จัดไว้ให้เท่านั้น และหากลักลอบหนีออกจากรั้วที่ทางราชการจัดไว้ให้ ก็จะต้องถูกจับกุมดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

จึงถือได้ว่า ผู้หนีภัยจากการสู้รบจะได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักมนุษยธรรมที่จะไม่ถูกขับไล่ส่งกลับ หรือผลักดันกลับไปยังชายแดน ได้รับที่พำนักที่ให้ความปลอดภัยได้รับการปฏิบัติเช่นคนของชาตินั้น (National Treatment) ได้แก่ เสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สิทธิในศิลปกรรม ทรัพย์สิน การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสิทธิในการรักษาพยาบาล

สำหรับสิทธิที่จะได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (Most favorable treatment) เช่น สิทธิในการร่วมสมาคม การจ้างแรงงาน สิทธิที่เป็นคุณต่อผู้ลี้ภัยเท่าที่เป็นไปได้ ซึ่งไม่ว่ากรณีใด จะไม่น้อยกว่าคนต่างชาติโดยทั่วไปในสถานการณ์เดียวกัน เช่น สิทธิในอสังหาริมทรัพย์ การประกอบธุรกิจส่วนตัว ที่อยู่อาศัย อีสราภาพในการเคลื่อนย้าย และเอกสารในการเดินทาง ยังถูกจำกัดอยู่ เนื่องจากไม่สามารถออกจากพื้นที่พักพิง และถือว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวของประเทศไทยที่จะให้สิทธิหรือดำเนินการใด ๆ โดยมีสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ หรือ United States High Commission for Refugees : UNHCR องค์กรเอกชนต่างชาติ องค์กรพัฒนาเอกชนหรือ Non Governmental Organization : NGOs และองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน หรือ International Organization for Immigration : IOM เป็นผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ สังเกตการณ์ และประสานงาน ในการดำเนินการกับผู้หนีภัยจากการสู้รบของประเทศไทย^{๑๔}

หากแต่ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นก็มีการอนุญาตเป็นรายกรณี หรือถ้าหากมีเหตุจำเป็นต้องออกจากพื้นที่ เช่น การรับการอบรม หรือการรับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลท้องถิ่น ในกรณีที่เจ็บป่วยขั้นร้ายแรงหรือกรณีที่สถานพยาบาลภายในพื้นที่พักพิงฯ ไม่สามารถให้การรักษาพยาบาลได้

วิเคราะห์หลักนิติธรรมกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้หนีภัยจากการสู้รบ

จากแนวคิดของหลักนิติธรรมที่ว่า การปกครองของรัฐจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและความยุติธรรม และการกระทำของรัฐนั้นจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ และมีประการสำคัญ คือ องค์กรของรัฐทุกองค์กรจะต้องผูกพันกับหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานและความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ โดยมีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นมาตรฐานของกฎหมายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนซึ่งมาตรการต่าง ๆ ของไทยอาจจะต้องพิจารณาจากทั้งกฎหมายภายใน หรือพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกหรือเป็นภาคีในการกำหนดทิศทางประกอบด้วย

^{๑๔} ประกิต กันยาบาล. ปัญหาผู้อพยพในประเทศไทย: ศึกษาอดีต ปัจจุบัน เพื่ออนาคต. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๔๐ - ๒๕๔๑.

ในการนี้ แม้ประเทศไทยไม่ได้ให้สัตยาภาคืออนุสัญญาว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัย ค.ศ. ๑๙๕๑ และพิธีสารของอนุสัญญาฯ เนื่องจากผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวเมียนมายังไม่ตัดขาดจากสัญชาติเดิม ยังสามารถกลับมาตุภูมิได้เมื่อเหตุการณ์ความขัดแย้งสงบลง การเข้าเมืองโดยมิชอบตามกฎหมาย และเกรงว่าจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้ประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านและประเทศใกล้เคียงที่หนีภัยเศรษฐกิจหรือภัยการเมืองเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น ทำให้ยากต่อการควบคุมดูแลภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด ทั้งนี้ประเทศไทยได้ให้การดูแลผู้หนีภัยการสู้รบด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรม โดยจัดให้อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว พร้อมทั้งได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักมนุษยธรรมที่จะไม่ถูกขับไล่ส่งกลับไปสู่อันตราย (Non-refoulement) หรือผลักดันกลับไปยังชายแดน ได้รับที่พำนักที่ให้ความปลอดภัยได้รับการปฏิบัติ เช่นคนของชาตินั้น (National Treatment) ได้แก่ เสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สิทธิในศิลปกรรม ทรัพย์สิน การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสิทธิด้านสาธารณสุข รวมถึงจัดให้องค์กรพัฒนาเอกชนตั้งศูนย์ข้อมูลและให้คำปรึกษาทางกฎหมายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว แก่ผู้หนีภัยการสู้รบที่ถูกละเมิดสิทธิหรือตกเป็นผู้ต้องหาในคดีต่าง ๆ

นอกจากนี้กระทรวงมหาดไทยไม่เพียงบริหารจัดการความเป็นอยู่ของผู้หนีภัยจากการสู้รบแต่ยังช่วยดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการช่วยเหลือผู้หนีภัยจากการสู้รบให้เดินทางกลับมาตุภูมิ เพราะสถานการณ์การสู้รบในประเทศเมียนมาเริ่มดีขึ้น โดยมีการร่วมมือกันระหว่างกระทรวงมหาดไทย สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ และองค์กรพัฒนาเอกชน จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อช่วยเหลือผู้หนีภัยจากการสู้รบกลับสู่ถิ่นฐานเดิมด้วยสมัครใจ หรือที่เรียกว่า The Voluntary Repatriation Center (VRC) เพื่อให้ข้อมูล และคำปรึกษาแก่ผู้หนีภัยจากการสู้รบที่สมัครใจจะเดินทางกลับคืนสู่ถิ่นฐานเดิม รวมถึงดำเนินการส่งให้ไปอยู่ประเทศที่ ๓ (Resettlement) เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดา ซึ่งตามข้อมูลของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ระหว่างปี ๒๕๔๘ - ๒๕๕๙ มีจำนวนรวมถึง ๑๐๗,๑๑๗ คน^{๑๔}

ถือได้ว่าการดำเนินการด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้หนีภัยจากการสู้รบของไทยมีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรม และสิทธิมนุษยชน โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานของรัฐรวมถึงองค์การตามรัฐธรรมนูญ ต้องอยู่บนพื้นฐานของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีความเป็นธรรม สามารถอธิบายและให้เหตุผลได้ และจะใช้อำนาจรัฐโดยปราศจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับหรือจะใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้นไม่ได้ ในกรณีที่ไม่มียกกฎหมายเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่มีอำนาจกระทำการใด ๆ เพราะถ้าดำเนินการไปแล้วอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพได้ ซึ่งรัฐดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ และแนวปฏิบัติที่ผ่อนปรนให้แก่ผู้หนีภัยจากการสู้รบจากมติสภาความมั่นคงแห่งชาติ รวมถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่สอดคล้องในหลักนิติธรรมดังที่ว่าเป็นหลักการแห่งกฎหมายที่เทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิและเสรีภาพ โดยมุ่งประสงค์ให้รัฐต้องให้ความอารักขาคุ้มครองมนุษยชน

ทั้งนี้ รัฐไทยยังคงมีความท้าทายในการดำเนินการต่อผู้หนีภัยจากการสู้รบตามหลักนิติธรรม และตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอิสราเอล และเสรีภาพ อาทิ

^{๑๔} UNHCR The UN Refugee Agency. “จำนวนผู้ลี้ภัยในประเทศไทย”. [ออนไลน์]. เว็บไซต์ : www.unhcr.or.th. (สืบค้นข้อมูล: ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒).

การอยู่นอกพื้นที่ที่ถูกควบคุมไว้ สิทธิในการเลือกทำงานของผู้หนีภัยจากการสู้รบ รวมถึงสิทธิในการยอมรับทุกแห่งหนว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งสิทธิทั้งหมดจะต้องพิจารณาบนพื้นฐานทรัพยากรของประเทศตามปณิธานว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนด้วย ซึ่งจะเป็นการปรับปรุงเพื่อให้การดำเนินการตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มีความชัดเจนในการดำเนินการมากยิ่งขึ้น จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ไทยจะต้องพิจารณาไตร่ตรองการปรับเนื้อหากฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการระหว่างรอส่งผู้หนีภัยจากการสู้รบกลับมาตุภูมิและการส่งไปยังประเทศที่สาม

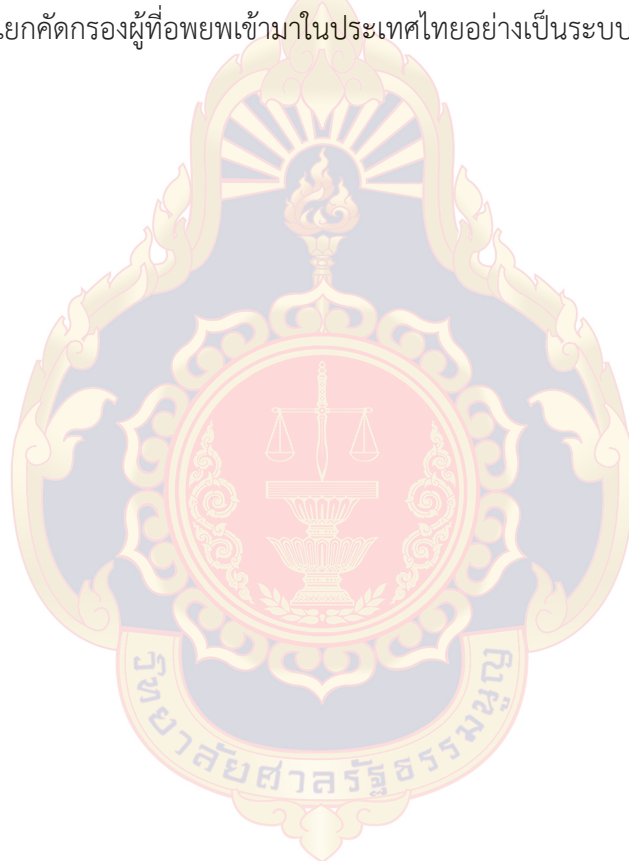
นอกจากนี้ เพื่อให้ผู้หนีภัยจากการสู้รบได้รับการดูแล มีสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นประชาชนของประเทศเมียนมาตามสัญญา และได้รับสถานภาพอย่างถูกต้องสมบูรณ์ จึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการส่งเสริมการส่งผู้หนีภัยจากการสู้รบสู่มาตุภูมิ โดยการช่วยเหลือประเทศเมียนมาด้านการรองรับผู้หนีภัยจากการสู้รบกลับสู่การเป็นพลเมืองในประเทศ รวมถึงการเตรียมความพร้อมทั้งด้านการพัฒนาความรู้ด้านภาษาและอาชีพ เพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำรงชีพในปัจจุบัน เพิ่มทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพหารายได้ ช่วยให้สามารถอพยพไปตั้งถิ่นฐานประเทศที่สาม และสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมของประเทศนั้น ๆ ได้ด้วยความปรองดอง รวมถึงการรองรับและแยกคัดกรองผู้ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งปัจจุบันมติคณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้มีแยกคัดกรองระหว่างผู้อพยพด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ และผู้ลี้ภัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคนในประเทศอย่างยั่งยืน

ถือได้ว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับปัญหาผู้ลี้ภัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งหากมีระบบทะเบียนและระบบคัดกรองที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะสามารถป้องกันภัยต่าง ๆ รวมถึงคลี่คลายปัญหาที่ประเทศไทยห่วงกังวลนั้นก็คือปัญหาทางด้านความมั่นคง อาทิ เกี่ยวกับการข้ามแดนโดยผิดกฎหมาย ปัญหาการขนยาเสพติดเข้ามาในประเทศ ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการแย่งงาน เป็นต้น และในขณะเดียวกันก็สามารถทราบข้อมูลความต้องการของผู้อพยพเข้ามาในประเทศ ซึ่งจะได้รับความช่วยเหลือจากนานาชาติต่อไป

สรุป

หลักนิติธรรม คือ หลักในการกำหนด และบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้เป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก มิใช่การปกครองภายใต้กฎหมายตามอำเภอใจหรืออำนาจบุคคล ในขณะเดียวกันประชาชนทุกคนในประเทศ จะต้องเคารพสิทธิแห่งกฎหมายซึ่งกันและกัน โดยจะต้องมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการสร้างสังคมให้เกิดความสงบสุขอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องยึดมั่นในคุณธรรม และจริยธรรม โดยจะต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศ ซึ่งจากสถานการณ์ที่มีผู้หนีภัยจากการสู้รบที่อพยพมาจากประเทศเมียนมา หลบหนีการถูกประหัตประหารเข้ามาในประเทศไทยนั้น จากการที่ได้มีมติสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในการผ่อนปรน ความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นกรณีพิเศษ รวมถึงการที่ประเทศไทย องค์กรพัฒนาเอกชน และ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ เข้ามาให้การดูแลผู้หนีภัยการสู้รบด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรม และจัดให้อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว พร้อมทั้งได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักมนุษยธรรมที่จะไม่ถูกขับไล่

ส่งกลับไปสู่อันตราย หรือผลักดันกลับไปยังชายแดน ได้รับที่พำนักที่ให้ความปลอดภัย ถือได้ว่าการดำเนินการด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้หนีภัยจากการสู้รบของไทยส่วนหนึ่งมีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรม และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่สอดคล้องในหลักนิติธรรมดังกล่าว เป็นหลักการแห่งกฎหมายที่เทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิและเสรีภาพ โดยมุ่งประสงค์ให้รัฐต้องให้ความอารักขาคุ้มครองมนุษยชน แต่ทั้งนี้ ประเทศไทยยังคงมีความท้าทายที่ประเทศไทยควรพิจารณาไตร่ตรองการปรับเนื้อหากฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการส่งกลับมาตุภูมิ และการส่งไปยังประเทศที่สาม พร้อมทั้งส่งเสริมการส่งผู้หนีภัยจากการสู้รบสู่มาตุภูมิ โดยการช่วยเหลือประเทศเมียนมาด้านการรองรับผู้หนีภัยจากการสู้รบกลับสู่การเป็นพลเมืองในประเทศ รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม นอกจากนี้เห็นควรให้ส่งเสริมด้านระบบการรองรับและแยกคัดกรองผู้ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยอย่างเป็นระบบต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงการต่างประเทศ, กรมองค์การระหว่างประเทศ, ผู้แปล, *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights*. กรุงเทพฯ: กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๑.

กระทรวงมหาดไทย, กองการต่างประเทศ, *ข้อเสนอแนะการใช้ถ้อยคำให้ตรงกันเพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์*. ๒๕๕๒.

กระทรวงมหาดไทย, “หนังสือ ต่วนมาก ที่ มท ๐๒๐๕.๓/๗๘๐๔ เรื่อง ทารือแนวทางปฏิบัติต่อผู้หนีภัยจาก การสู้รบชาวพม่า,” ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๓

ขจัดภัย บุรุษพัฒนา. *ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า*. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์, ๒๕๕๐.

จรัญ โฆษณานันท์, *นิติปรัชญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.

ธนะชาติ ปาลีเวทย์. “ปัญหาและคู่ทางในการคุ้มครองระหว่างประเทศต่อผู้พลัดถิ่นภายในดินแดน : ศึกษากรณีสถานการณ์พลัดถิ่นภายในดินแดนประเทศพม่า.” (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ประกิต กัญยาบาล. *ปัญหาผู้อพยพในประเทศไทย: ศึกษาอดีต ปัจจุบัน เพื่ออนาคต*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๐ - ๒๕๕๑.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๐ วันจันทร์ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐.

สมพงศ์ ชูมาก และอรณี นวลสุวรรณ. “ปัญหาผู้ลี้ภัยอินโดจีน : ทำที่และการปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ และ

องค์การระหว่างประเทศ,” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ. ๒๐ คำถามและคำตอบเกี่ยวกับ UNHCR. ไม่ระบุปีที่จัดพิมพ์ : ๑.

ภาษาอังกฤษ

Goodwin, Guy S. *The Refugee in International Law*. Oxford : Gill-Claredon press, 1985.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงการต่างประเทศ. “ข่าวสารนิเทศ : รัฐบาลไทย – เมียนมาประสบความสำเร็จในการส่งผู้หนีภัยจาก

การสู้รบกลับเมียนมากลุ่มที่ ๒ กลับประเทศ.” กระทรวงการต่างประเทศ,
<http://www.mfa.go.th/main/th/news3/6886/88966-รัฐบาลไทย---เมียนมาประสบความสำเร็จในการส่งผู้หนีภัย.html> . (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒).

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (๒๕๕๙). “หลักนิติธรรมคืออะไร? โดย โกวิท วงศ์สุรวัฒน์”. MATICHON ONLINE,
https://www.matichon.co.th/columnists/news_48334.
 (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒).

UNHCR The UN Refugee Agency. (๒๕๖๒). “จำนวนผู้ลี้ภัยในประเทศไทย.” UNHCR.
<http://www.unhcr.or.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒).

UNHCR The UN Refugee Agency. “Resettlement of Myanmar Refugees from Temporary Shelters in Thailand” UNHCR,
<http://data.unhcr.org/thailand/download.php?id=1586>.
 (accessed February 2, 2019)